

CONSEIL de l'EGALITÉ des CHANCES ENTRE HOMMES ET FEMMES
RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN
RAT FÜR CHANCENGLEICHHEIT ZWISCHEN MÄNNER UND FRAUEN

**ADVIES NR. 69 VAN HET BUREAU VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN VOOR
MANNEN EN VROUWEN VAN 14 FEBRUARI 2003 BETREFFENDE
DADERHULP BIJ PARTNERGEWELD.
BEKRACHTIGD DOOR DE RAAD OP 10 APRIL 2003.**

**ADVIES NR. 69 VAN HET BUREAU VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN VOOR
MANNEN EN VROUWEN VAN 14 FEBRUARI 2003 BETREFFENDE DADERHULP BIJ
PARTNERGEWELD. BEKRACHTIGD DOOR DE RAAD OP 10 APRIL 2003.**

Gebruikmakend van de bevoegdheden die aan de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen werden toegekend, bij artikel 2, paragraaf 2 van haar oprichtingsbesluit d.d. 15 februari 1993, heeft de Raad van de Gelijke Kansen op eigen initiatief het volgend advies uitgebracht:

I. VASTSTELLING

In het 'Nationale Actieplan geweld tegen vrouwen 2000-2003' wordt het belang van een multidisciplinaire aanpak van partnergeweld onderstreept. De laatste jaren komt men ook tot het besef dat het aanbieden van -gedwongen of vrijwillige - daderhulp bij fysiek intrafamiliaal geweld een noodzakelijk stap is in de strijd tegen partnergeweld en kindermishandeling. Dadertherapie kan gebruikt worden om het geweld te doen stoppen en om recidivisme tegen te gaan. Het is dus een vorm van secundaire of tertiaire preventie.

A. *Probleemstelling*

Momenteel worden daders van partnergeweld, ondanks de wettelijke inspanningen (wet van 24 november 1997¹), voor het grootste deel ongestraft en onbehandeld gelaten. De wet van 1997 heeft voor een stuk zijn doelstelling gemist: Uit het federaal onderzoek betreffende de strafrechtelijke opvolging van partnergeweld van 2002², blijkt dat de parketten de meeste zaken van partnergeweld seponeren. Alhoewel er in 1999 5.806 zaken door de politie werden geregistreerd. Op basis van verschillende bronnen spreekt men van een seponering van 7 op de tien zaken. Door de seponeringen krijgt de dader de boodschap dat zijn gedrag straffeloos blijft en dat kan zijn gewelddadig gedrag alleen maar versterken.

B. *Verwachte stijging van de geweldsproblematiek*

Aan verschillende oorzaken van het seponeringsbeleid wordt momenteel aandacht besteed. Zo heeft de Minister van Volksgezondheid zich geëngageerd om de medische attesten te evalueren en te verbeteren. Dit om de bewijskracht van geweldzaken te vergroten. De Minister van Justitie heeft op zijn beurt aan het College van procureurs-generaal het probleem van de begripsomschrijving van 'intrafamiliaal' geweld voorgelegd met het oog op de relevante registratie ervan in de gegevensbank van de parketten. Deze analyse wordt thans verricht door de Dienst Strafrechtelijk Beleid van de Federale Overheidsdienst Justitie. In navolging van dit initiatief wordt een draaiboek uitgewerkt voor politiediensten en parketten inzake de afhandeling van zaken van partnergeweld.

Door verschillende ministers op regionaal en federaal vlak werden sensibiliseringsacties op touw gezet die slachtoffers van partnergeweld aanmoedigen uit de geweldsituatie te stappen³

Deze initiatieven zullen een sterke verhoging van het aantal dossiers met zich mee brengen zowel op het niveau van de politie, het parket en de onderzoeks- of vonnisgerechten.

¹ Door deze wet worden in geval van fysiek partnergeweld strafverzwarende omstandigheden voorzien. De wet geldt ook voor ex-partners. Moord, doodslag en seksueel geweld zijn dus niet inbegrepen. Deze wet verruimt de mogelijkheid om zo snel mogelijk gerechtelijke stappen te ondernemen de dader van fysiek partnergeweld zo snel mogelijk fysiek te verwijderen van het slachtoffer, hem te arresteren en tot vaststelling van de feiten te kunnen overgaan wanneer het slachtoffer erom verzoekt. Dit laatste geldt echter alleen voor echtgenoten of samenwonende partners. Door de recente wet tot wijziging van artikel 410 SW werd de strafmaat verhoogd om het principe van voorlopige hechtenis te kunnen doorvoeren bij deze geweldsdelicten.

² Hutsebaut F., Goethals J., Hirsch M., Messine J. *het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld*, KUL-UCL, 2002

³ Campagne: "Breek de stilte. Vóór ze u breekt. Geweld tussen partners. U staat niet alleen in de strijd"

Rekening houdende met het feit dat uit het nationaal onderzoek van 1998 ⁴ blijkt dat er een enorme stijging is van partnergeweld, kan men dus veronderstellen dat er een algemene stijging mag verwacht worden van de meldingen van partnergeweld.

Er zullen dus initiatieven moeten genomen worden om aan de stijgende vraag een antwoord te bieden. Slachtoffers moeten opgevangen worden en daders moeten gestopt worden het geweld te gebruiken.

C. De vraag van de gerechtelijk instanties

Uit de vorige analyse kan blijken dat de huidige gerechtelijke wereld geen afdoend antwoord kan geven aan deze problematiek. Enerzijds zal het parket blijven geconfronteerd worden met de specifieke relationele context van dit soort misdrijf waardoor een strafrechtelijke veroordeling niet altijd de juiste oplossing blijkt. Seponering is evenwel ook geen oplossing omdat dit het geweld niet doet stoppen. Daders dienen op die manier niet hun gedrag in vraag te stellen. In tegendeel zij hebben dan het antwoord van het gerecht gekregen dat hun gedrag eigenlijk OK is en niet dient gestraft te worden. Verschillende verenigingen wijzen erop dat niet behandelde daders gewelddadig blijven, zelfs als de partner verandert. De kans op recidive is heel groot. Wanneer de dader geen begeleiding krijgt is de kans op verdere en zwaardere geweldpleging dus heel reëel.

De gerechtelijke wereld is er evenwel ook van overtuigd dat in de meest gevallen een zuiver repressief antwoord zonder begeleiding van de dader, niet altijd het efficiëntst antwoord op deze problematiek is.

Een gewone veroordeling stopt niet het gewelddadig gedrag. De strafmaat op slagen en verwondingen tussen partners is niet formidabel hoog, en de dader zal vlug vrijkomen. Voor de partner vormt deze persoon een ware dreiging. Geweld en stalking vormen een reëel probleem: In 2000 –dus een goed jaar na de werking van de wet rond belaging- zijn er 4.114 PV's opgemaakt bij de politie rond belaging. SASAM krijgt een gemiddelde van 7 à 8 oproepen per dag binnen rond stalking. De meeste stalkers zijn ex-partners.

Uit het onderzoek naar de strafrechtelijke afhandeling van partnergeweld blijkt dat de gerechtelijke wereld voorstander is van een dadertherapie als alternatief voor een strafvervolging of als voorwaarde bij vervroegde invrijheidstelling:

*“...er dient met name gewezen te worden op de opleidingen die tot doel hebben de dader te sensibiliseren voor de slachtoffers of hem te leren conflicten te beheersen. Deze opleidingen zullen zeker een kostbaar werktuig vormen in de toekomst en zullen er zelfs meer toe bijdragen het gedrag van een delinquent te wijzigen dan andere maatregelen of straffen”.*⁵

*“.....De magistraten die deze opleidingen kennen, hebben het belang en de efficiëntie ervan bevestigd.”*⁶

⁴ Bruynooghe R., Noelanders S., Opdebeek S. *Geweld ondervinden, gebruiken en voorkomen* LUC, 1998.

⁵ De vroede, N. “la médiation pénale”, J.T., 1999, pp. 259-264, p.261

⁶ Hutsebaut F., Goethals J., Hirsch M., Messine J. *het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld*, KUL-UCL, 2002; op.cit., p. 52

D. Bestaande wettelijke bepalingen inzake dadertherapie en hun problemen

Er zijn wettelijke bepalingen die mogelijk maken dat de gerechtelijke wereld dadertherapie kan opleggen. De daderbegeleiding kan opgelegd worden door de parketten als voorwaarde in de pretoriaanse probatie en de bemiddeling in strafzaken (max. 6 maand); in het kader van de invrijheidstelling onder voorwaarden door de onderzoeksrechter, de onderzoeksgerechten en de vonnisgerechten en in het kader van de probatie-opschorting (door de onderzoeksgerechten en vonnisgerechten) en het probatie-uitstel (vonnisgerechten) etc....

Recentelijk werd ook door de wet ‘tot wijziging van de gezinswoning aan de echtgenoot of aan de wettelijke samenwonende, die het slachtoffer is geworden van gewelddaden vanwege diens partner en tot aanvulling van artikel 410 van het SW’ de strafverzwarende omstandigheden van artikel 410 Swb. verhoogd naar een gevangenisstraf van 1 jaar. Deze verhoging maakt dat de onderzoeksrechter bij feiten van slagen en verwonding en (poging tot) vergiftiging tussen partners, het principe van voorlopige hechtenis kan toepassen of een bevel tot aanhouding kan afgeven waardoor de dader uit de echtelijke verblijfplaats kan worden verwijderd. Als de rechter van oordeel is dat in het kader van de voorlopige hechtenis geen opsluiting meer nodig is, kan hij toch alternatieve maatregelen of voorwaarden opleggen zoals het verbod de woning te betreden of het volgen van een therapie.

Op lokaal vlak zijn er reeds verschillende protocollen gesloten tussen parketten en politiediensten waardoor lokale bemiddelingsinitiatieven kunnen worden gestart⁷. Lokale bemiddeling is een vroegere stap dan de strafbemiddeling omdat zij wordt uitgevoerd vóór een gerechtelijke stap wordt ondernomen. Het zijn de politiediensten die een bemiddeling voorstellen na klacht bij de politiediensten. Het parket stelt richtlijnen op in welke gevallen kan overgegaan worden tot een lokale bemiddeling. Bij positief resultaat wordt de klacht bij de politie geseponeerd. De parketmagistraat heeft bij elk dossier zijn toestemming.

Sommige wettelijke bepalingen bieden dus wel de mogelijkheid tot het opleggen van een therapie, maar het huidige systeem vertoont evenwel een gebrek aan efficiënte maatregelen die aangepast zijn aan het specifieke karakter van deze materie. Daardoor voelt ook de gerechtelijke wereld zich onmachtig en zonder verweer⁸

Bijvoorbeeld blijkt de juridische follow-up na de opgelegde dadertherapieën niet altijd correct te verlopen. Er wordt bijvoorbeeld geen automatische vervolging ingesteld bij mislukte bemiddelingen.

De justitieassistenten die in het kader van strafbemiddeling moeten bemiddelen in dergelijke conflicten, lijken niet voldoende opgeleid en zijn onvoldoende gewapend om deze taak op zich te nemen. De meeste assistenten zijn dan ook jonge meisjes die in dergelijke dossiers geconfronteerd worden met iets oudere mannelijke daders die (subtiel) machtsvertoon als eigenschap hebben ontwikkeld. De justitieassistenten hebben over het algemeen nog niet voldoende autoriteit om de confrontatie met deze persoonlijkheden tot een goed einde te brengen⁹.

Tot slot ontbreekt het aan structurele maatregelen aan de kant van de hulpverlening waardoor de doorverwezen daders door de gerechtelijke instanties niet altijd kunnen behandeld worden.

⁷ Bijvoorbeeld het Brussels lokaal bemiddelingsproject bij het Brussels parket opgesteld door mevrouw De Vroede, Eerste Substituut van de Procureur des Konings

⁸ Hutsebaut F., Goethals J., Hirsch M., Messine J. *het strafrechterlijk beleid inzake partnergeweld*, KUL-UCL, 2002; op.cit., p. 43

⁹ Hutsebaut F., Goethals J., Hirsch M., Messine J. *het strafrechterlijk beleid inzake partnergeweld*, KUL-UCL, 2002; op.cit., p. 53

E. Bestaande hulpverleningsmaatregelen en hun problemen

De hulpverleningscentra bieden dadertherapieën bij partnergeweld sporadisch aan in het kader van de alternatieve strafrechtsmaatregelen. Maar het ontbreekt hen aan een structureel uitgewerkt coherent beleid, aan een mandaat en aan specifieke financiële middelen om dadertherapie consequent aan te bieden.

Hulpverlening aan daders van seksueel geweld in het forensisch kader wordt reeds jarenlang structureel uitgewerkt. Denken we maar aan de talrijke strafrechtelijke verplichtingen¹⁰ hiervoor en de 3 samenwerkingsakkoorden¹¹ tussen de federale staat en de gemeenschappen/gewesten. De resultaten van deze begeleidingen lijken zeer bemoedigend te zijn.

De huidige hulpverleners werkzaam in zaken van daderhulp van seksueel geweld, willen wel benadrukken dat dadertherapie aan daders van partnergeweld verschilt van de dadertherapie bij seksueel geweld. Andere begeleidingen en andere methodes moeten worden uitgewerkt.

F. Experimentele projecten

In het buitenland zijn reeds verschillende initiatieven ontwikkeld en geëvalueerd¹². Deze initiatieven kunnen vertaald worden in het Belgisch kader.

In samenwerking met de bevoegde lokale partners (politie-, hulpverleningsdiensten, parketten, zittende magistratuur, spoedopnamediensten,..), en in navolging van de eerste interkabinetten en interdepartementale vergadering rond dit thema, werden in 4 gerechtelijke arrondissementen 3 ontwerpen van experimentele projecten uitgewerkt. Elk project vertaalt een andere buitenlandse methodologie naar het Belgisch systeem.

- Het project in het gerechtelijk arrondissement Luik zal werken met daders in het kader van een (semi)-vrijwillige vraag tot hulpverlening. Het zijn de daders zelf die zich aanbieden met de vraag tot hulpverlening. Zij worden hierdoor aangemoedigd door hun partners, de opvangcentra voor slachtoffers, de artsen van de spoedopnamediensten of de sociaal assistenten van de politiediensten. De behandelingsmethode die wordt aangeboden zijn een groepsgesprekken, gesprekken met de koppels, of individuele gesprekken.
- Het project in het gerechtelijk arrondissement Gent/Oudenaarde biedt semi-verplichte dadertherapie aan. Het zijn de politiediensten die binnen hun bevoegdheid de daders aanmanen een therapie te volgen. Hiervan wordt akte gemaakt in het PV. Navolging wordt gegarandeerd en er is een samenwerking met de justitiële instanties. Er wordt voor een individuele therapie gekozen. Eventueel in combinatie met een groepstherapie.

¹⁰ bijvoorbeeld de wetten 1995 inzake seksueel misbruik van minderjarigen (B.S., 25.04.1995) en de wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen (B.S., 17.03.2001).

¹¹ Decreet van 2 maart 1999 inzake het samenwerkingsakkoord tussen de federale staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik; bekrachtigd door de wet van 4 mei 1999 (B.S. 11.09.1999). Wet van 4 mei 1999 houdende de instemming met het samenwerkingsakkoord tussen de federale staat en het Waalse gewest inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik (B.S. 11.09.1999); wet van 12 maart 2000 betreffende de instemming met het samenwerkingsakkoord tussen de gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Franstalige Gemeenschapscommissie en de federale Staat inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik (B.S. 26.07.2000)

¹² zie 'daderhulpverlening huisgeweld' van de politie Utrecht Nederland; répertoire canadien des programmes de traitement pour les hommes violentes envers leur conjointe 2002; CHANGE Limited, london UK; batterer's treatment program, California;

- Het gerechtelijk arrondissement Antwerpen heeft een project uitgewerkt dat zich volledig in het forensisch kader situeert. Er wordt voor een individuele therapie gekozen. Eventueel in combinatie met een groepstherapie.

In al deze projecten dienen protocollen te worden afgesloten tussen de verschillende diensten, die moeten bekrachtigd worden door de Minister van Justitie en de Minister van Welzijn. Deze protocollen omvatten de verschillende samenwerkingsystemen, de bepalingen inzake een intake team, rond de doorverwijzingsmodaliteiten van justitie en politie naar hulpverleningsinstanties en de doorverwijzing van hulpverlening terug naar justitie en/of politie wanneer aan de voorwaarden van de behandeling niet wordt voldaan (de terugkoppeling), het afdelingsoverschrijdend hulpverleningsoverleg, de intervisies en case-besprekingen, etc...

II. AANBEVELINGEN

De Raad verzoekt uitdrukkelijk om een globaal, coherent en structureel antwoord op het probleem van daderhulp bij partnergeweld vóór, tijdens en na de gerechtelijke interventie.

Daarom dient -naar analogie met het structureel beleid inzake seksuele dadertherapie- ook een dergelijk systeem te worden uitgewerkt voor daders van partnergeweld.

A. Toekomstig federaal regeerakkoord

De Raad verzoekt alle politieke instanties zich te engageren om in het volgende federale regeerakkoord deze twee bovenvermelde punten te vermelden.

B. Ondersteuning van experimentele projecten

De Raad verzoekt alle bevoegde federale, gefedereerde en lokale beleidsverantwoordelijken om in een eerste fase de uitgewerkte experimentele projecten financieel te ondersteunen. De leerpunten uit de evaluaties van deze experimentele projecten kunnen dan worden verwerkt in concrete samenwerkingsakkoorden tussen de federale staat en de gemeenschappen.

De interdepartementale werkgroep opgericht in december 2002 in het kader van deze problematiek, kan in onderlinge samenwerking de projecten opvolgen, de protocollen uitschrijven, de evaluaties van de projecten op zich nemen en tot slot deze informatie verwerken in concrete beleidsinitiatieven. Zij formuleert ook het ontwerp van samenwerkingsakkoord.

C. Verruimen van het wettelijke kader

De Raad verzoekt om de uitwerking of de verruiming van de wettelijke verplichtingen inzake daderhulp bij fysiek geweld en dit naar analogie met de wettelijke maatregelen inzake daderhulp bij seksueel geweld.

Concreet verzoekt zij om de uitbreiding van de verplichting tot inwinnen van advies van een speciale dienst 'daderhulp' bij het opleggen van alle mogelijke probatie-maatregelen en bij de uitspraak van een voorwaardelijke en/of definitieve invrijheidstelling in zaken van partnergeweld en stalking.

De Raad verzoekt om de versoepeling van de toepassing van het principe van strafbemiddeling. Aangezien de strafbemiddeling voorlopig enkel kan toegepast worden in de gevallen de dader de feiten heeft bekend, zal de versoepeling ook een wetswijziging noodzakelijk maken. De rol van de justitieassistenten zou er dan ook in moeten bestaan dat zij de dader zijn verantwoordelijkheid doen erkennen.

In dit kader vraagt de Raad ook uitdrukkelijk een specifieke opleiding van de justitieassistenten inzake partnergeweld.

De Raad verzoekt ook om de verruiming van de toepassing van daderhulp bij partnergeweld als probatiemaatregel in de pretoriaanse probatie (= probatie door de parketten; dit heeft geen wettelijk kader en volgt dus niet automatisch bij een algemene wetswijziging) en van de toepassing van de lokale bemiddeling (de bemiddeling voorgesteld door de politiediensten in samenspraak met de bevoegde parketten).

De Minister van Justitie zou via een rondschrijven de bevoegde gerechtelijke instanties kunnen aanmoedigen daderbegeleidingen uit te spreken als probatiemaatregel of als alternatieve strafrechtelijke afhandeling.

De Raad verzoekt om de uitbreiding van de samenwerkingsakkoorden tussen de federale staat en de gemeenschappen/gewesten in de hier opgenoemde nieuwe verplichtingen inzake daderhulp bij partnergeweld en stalking. Enkel via deze samenwerkingsakkoorden kan men komen tot een geformaliseerde structurele samenwerking tussen de justitiële en de 1°, 2° en 3° lijns hulpverleningsinstanties.

D. Uitbreiden van de middelen aan de verschillende hulpverleningsdiensten

De Raad verzoekt om alle 1°, 2° en 3° lijns hulpcentra die zich willen specialiseren in daderbegeleiding bij partnergeweld en stalking, een officieel mandaat en voldoende middelen te geven opdat zij deze taak efficiënt zouden kunnen volbrengen.

E. Kindermishandeling

Aangezien alle wettelijke verplichtingen enkel gelden in zaken van seksueel geweld op minderjarigen, zouden bovenvermelde initiatieven ook moeten uitgewerkt worden in zaken van fysieke kindermishandeling. Het is duidelijk bewezen dat kinderen die geweld hebben meegemaakt een verhoogd risico bevatten om zelf ook gewelddadige relaties aan te gaan, als dader of als slachtoffer. Het vervroegd en efficiënt beëindigen van deze kindermishandeling kan preventief werken om de geweldscirkel te doen stoppen. Net als bij partner- en seksueel geweld is daderbegeleiding een noodzakelijk middel in het stoppen van geweld.